

MÓCSY ANDRÁS AVATÓBESZÉDE

Tisztelt nyilvános osztályülés!

Megköszönöm Mérei Gyula tagtársunknak a XIX. század első felének külkereskedelem-történetét feltáró összefoglaló előadását. A magyar történelem egyik kivételesen fontos fél évszázadának hallatlanul gazdag problematikát magában rejtő korszaka volt ez: a feudális termelési mód elmélyülő válságának ideje, amely a századelőn beköszöntő átmeneti konjunktúra után már a teljes társadalmi berendezkedés válságává mélyült, és amely időszakban már, ha felemás formákban is, ha kelet-európai nyomorúsággal is, de érik és készül a polgári átalakulás, a jövő társadalma. Ebben a problematikában – mint hallhattuk az előadásból – sajátos és igen fontos mozzanat a külkereskedelem, hiszen jórészt ebben a szférában vált nyilvánvalóvá a termelés elavultsága, s egyben a formációváltás felé haladó magyar társadalom érlelődése a polgári átalakulásra.

Tisztelt Hallgatóság!

Mérei Gyulát az MTA 1979. évi közgyűlése választotta meg az Akadémia rendes tagjává.

Tagtársunk 1911-ben született a fővárosban. A budapesti tudományegyetemen – nem utolsósorban – Szekfű Gyula történész professzor hatására korábbi érdeklődése a történelem iránt elhatározássá érlelődik: a modern kor történetkutatójává válik. Doktori disszertációját Szekfűhöz nyújtja be, témája: A magyar polgári pártok programjai 1867 és 1918 között.

Egyetemi tanulmányai után ösztöndíjasként dolgozott, majd a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Könyvtárába került, ahol elmélyítve közgazdasági ismereteit, készült a gazdaság- és társadalomtörténeti kutatásokra.

Tudományos pályája a felszabadulás után bontakozott ki. Több műve jelent meg a XIX. és a XX. század magyar történelméből; gazdaság- és társadalomtörténeti témákban, de nem lett hűtlen az induláshoz sem: politikai és eszmetörténeti könyvei tanúskodnak erről.

1952-ben kandidátus, 1967-ben a történettudományok doktora, 1973-ban az MTA levelező tagja. A hazai marxista történettudomány itthon és külföldön ismert képviselője. A politikai, gazdasági és társadalmi kérdések mellett, főként az utóbbi másfél évtizedben sokat és eredményesen foglalkozott a történelmi metodológia és a historiográfia egyes fontos kérdéseivel, a jelenkori polgári történetírói irányzatok beható bírálatával.

Levelező taggá választása óta változatlanul és széles körű érdeklődéssel folytatta tudományos munkáját, jelentős tudományos közéleti tevékenységet is kifejtett. Kutató-

munkára fordított idejének nagyobb részét az utóbbi években a magyar történettudomány reprezentatív szintézise, a tízkötetes Magyarország története V. kötetének (1790–1848) — a sorozatszerkesztőség által példamutatónak minősített — szerkesztése, továbbá a kötet gazdaságtörténeti fejezete túlnyomó hányadának a megírása, kisebb részének átdolgozása vette igénybe. Emellett tovább folytatta kutató és publikáló tevékenységét korábbi érdeklődési területén, a historiográfiában és a metodológiában is. Elemezte a nyugatnémet polgári történetírás struktúratörténet-kutatásának néhány problémáját, továbbá e történetírásnak a politikumhoz kapcsolódó historizáló törekvéseit. Eszmetörténet és munkásmozgalomtörténet címmel metodológiai kérdéseket tisztáz, s ugyancsak elméleti-módszertani problémákat fejteget a történettudomány és a társadalomtudományok kölcsönhatásos kapcsolatairól készített, s expertként a San-Francisco-i XV. Nemzetközi Történész Kongresszuson előadott tanulmánya is.

Mérei Gyula munkásságában egységet alkot kutatás és oktatás. Immár több mint negyedszázada vezeti a szegedi tudományegyetemen az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszéket. Tanár- és kutatógenerációk szemléletét alakította, s tanszéke körül egész iskola alakult a helytörténet és a helyi munkásmozgalom története kutatására.

Számos akadémiai és minisztériumi testület tagjaként végez tudományos közéleti tevékenységet, legutóbb a Magyar–Szovjet Történész Vegyesbizottság magyar tagozatának elnöki tisztére választotta meg az MTA II. Osztályának ülése.

Kutatói, oktatói és tudományos közéleti tevékenysége, eredményei alapján lett Akadémiánk rendes tagja.

Most, amikor az erről szóló oklevelet Mérei Gyula tagtársunknak átnyújtom, Osztályunk nevében kívánok erőt, egészséget és további sikeres alkotótevékenységet.